

"Cum historia pro securitate!"

**SZEMERE BERTALAN
MAGYAR RENDVÉDELMELEMTÖRTÉNETI
TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG**

☒ : H-1037 Budapest, Haránt utca 12.

☎ : (+36/06-1) 250-6199 ; @ : paradi.jozsef@gmail.com

Web: <http://www.szbmrtt.atw.hu>

A körlevelek megtalálhatók a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

Tárgy: *Recenzió*

**KÖRLEVÉL
(2019-367)**

Tisztelt Tagtársaim Kedves Szimpatizánsok!
Ezúton tájékoztatlak Benneteket arról, hogy

VINCZE Gábor:

Csendőrsorsok 1945 után az állambiztonsági és népbírósi iratok tükrében.

Ópusztaszer, 2019, Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark. 342 p.

HU-ISBN 978 615 00 3224 5

kötete megjelent.

A kötet B/5 méretben készült és keménykötést kapott.

A borító alapszíne a sötétzöld. A borító címloldalának a közepén, az oldal mintegy egyharmadát betöltően, a tetejétől az aljáig húzódó sávban a témával összefüggő korabeli és szórt alakzatban elhelyezkedő iratok láthatóak. A borító címloldalának felső harmadában horizontálisan elhelyezkedő sötét mezőben fehér betűkkel olvasható a mű címe. A borító címloldal alsó negyedében pedig a kiadás helye és évszáma szerepel. A borító hátlapja felirat nélküli, egyébként pedig teljes egészében azonos a borító címloddal. A borító gerincén — a magyar könyvészeti hagyományoknak megfelelően — alulról felfelé haladó elhelyezéssel a mű címe olvasható világos betűkkel.

A kötet a hagyományos címnegyedívrrel kezdődik, melyet a mottó követ. A szerző egy korabeli ÁVH alhadnagytól származó idézetet választott mottónak, ami híven tükrözi az ÁVH szellemiségét a csendőrség megítélését illetően.

A mottót követő két oldalon a tartalomjegyzék található. A csendőrok üldözése széles skálán mozgott, ezért a szerző a meghurcoltak közül 38 tipikus esetet közöl, amelyeket öt nagy csoportba rendszerezett, e csoportok egyben a kötet fő fejezeteit is alkotják. A „I. Internáló és kényszermunka táborok foglyai.”, „II. A különleges igazolóbizottság által igazolt volt csendőrok.”, „III. Népbíróságok elé állított volt csendőrok.”, „IV. 1956-os »ellenforradalmárok«”, „V. Rendhagyó esetek.”. A fejezetek előtt található a 10 oldal terjedelmű előszó. Az utolsó fő fejezetet pedig a rövidítések jegyzéke, a forrás- és irodalomjegyzék, valamint a névmutató követi.

Sajnálatos ugyan, hogy a mű nélkülözi az annotációt és a kolofon oldalt, amelyek hiánya azonban semmit sem von le az alkotás szellemi értékéből, illetve a közérthetőségéből. A kötet szerkezeti felépítése logikus, a téma és a cím összhangban áll, a szerző stílusa olvasmányos és közérthető.

Az *előszóban* a szerző szót ejt a Magyar Királyi Csendőrség felosztásáról. A pártállami időszakban kialakult — és a rendszerváltás után a csendőrség témáját politikai preconcepcióktól terhelten kezelő politikai közösségek által támogatott — közhiedellel szemben a szerző a történelmi tények talaján maradva rögzítette a testület felosztásának körülményeit és okait.

Az alkotó a *főszövegben* és már a bevezetőjében is kénytelen volt némileg túlerjeszkedni a csendőrség témáján, mert így érzékeltethette, hogy a korabeli „baloldal” tulajdonképpen nem csupán a Magyar Királyi Csendőrséggel állt szemben, hanem a teljes magyar rendvédelemmel és közigazgatással, amelynek a kicserélésére politikai indíttatásból törekedett. E folyamatban a csendőrség nyilvánvalóan első helyen állt, hiszen a polgári magyar állam legerősebb támaszának számított. A ROSENFELD [RÁKOSI] Mátyás által vezetett úgynevezett „baloldalnak” a magyar állam megsemmisítése, helyébe pedig a szovjet mintájú pártállam létrehozása volt a célja. E folyamatnak vált az egyik fontos elemévé a csendőrség elleni fellépés, majd — a pártállami rendszer óvása érdekében — a testület személyi állománya ellen irányuló több évtizedes üldöztetés az állami terror eszközeivel.

Ennek az üldöztetési folyamatnak több stációja jött létre. Volt, amikor más szervezetek tagjaival közösen és volt, amikor kizárólag a testülethez tartozás okán üldözték a csendőröket. A szerző sorra veszi — a magukat demokratikusnak tituláló, ám valójában antidemokratikus célokkal és eszközökkel, törvénytelen módon tevékenykedő — hatóságok és politikai szervezetek csendőrséget érintő főbb tetteit. A csendőrök üldözése a Szovjetunió hadereje által megszállt területeken már a hadifogság idején megkezdődött.

A terület-visszacsatolások és a háborús helyzet következtében a testületi létszám 12 000 főről mintegy 22 000 főre gyarapodott, amely magában foglalta a karhatalmi céllal létrehozott csendőr alakulatokba sorolt sorozott állományt is. A csendőrök közül számosan elesetek az ország területén vívott honvédő harcok során, mivel általában a harcselekmények megvívásához szükséges átfegyverzés és felszerelés kiegészítés hiányával vetették be a csendőri erőket, mivel ez az eszközállomány nem állt a vezetés rendelkezésére. A csendőr alakulatok személyi állománya ugyan a neveletéséből fakadóan így is a végsőkig kitartott, azonban eleve vesztesre voltak ítélve a jól felfegyverzett túlerővel szemben. A Magyar Királyi Csendőrség személyi állomány a szovjet hadsereg csapataival vívott harcai során jelentős veszteségeket szenvedett.

A Vörös Hadsereg fogságába mintegy 3 000 fő került. Többségüket a Szovjetunióba hurcolták. Az elhurcoltak egy részét ugyan már 1947-ben hazaengedték, ám a nagyobb hányadukat csak 1950-ben. Azonban nem mindegyik csendőr volt ilyen szerencsés, mert számos csendőrt a szovjet katonai hatóságok — különböző mondvacsinált okokra hivatkozva — általában 1/4 évszázados büntetésre ítélték. Ők csak Jozsif Viszarionovics DZSUGASVILI [SZTALIN] halála után térhettek vissza hazájukba.

A hazatérő csendőrök üldöztetése sem szűnt meg azonban. A nyugati (angol, amerikai, francia) táborokból több mint 300 fő csendőr tért haza. Őket — más „nyugatosokkal” együtt — a külügyi tárca titkos rendelete alapján úgynevezett szűrőtáborokban gyűjtötték, kihallgatták, majd internálták. Amennyiben az internálást — amely több mint egy évig is tarthatott — megszüntették, a csendőrök automatikusan rendőri felügyelt alá kerültek.

Közben pedig a testületet — a vitéz dálnoki MIKLÓS Béla által vezetett és senki által meg nem választott — ideiglenes kormány rendeleti úton feloszlatta, majd a csendőrség tagjainak elmarasztalása érdekében, olyan úgynevezett „igazolóbizottsági” rendszert hozott létre kizárólag a csendőrök számára, amely szerint szinte lehetetlen volt a volt csendőrök igazolása. Ily módon csupán a testülethez tartozás okán a volt csendőrök saját hazájukban jogfosztottá váltak. A szerencsések közé tartoztak azok, akik másodosztályú állampolgárként élhettek életük végéig.

Sokukat azonban kezdetben a népbíróóságok gyalázatos perei során, később pedig a magyar pártállam — elnevezésében dinamikusan változó, ám szellemiségében stabil — hatóságai ítélték el. Az ÁVH 1950. évi kimutatása szerint a számon tartott 15 828 fő csendőr közül 2 473 fő ellen hoztak elmarasztaló ítéletet „népellenes” vagy háborús bűncselekmény címén. A kimutatás szerint a csendőrök közül „demokráciaellenes szervezkedésben” 249 fő csendőr vett részt.

A Magyar Királyi Csendőrség tagjaival szemben a kezdeti megtorlás azonban a későbbiek során sem lankadt. A csendőrökkel az ÁVH-ban külön részleg foglalkozott, amelyet 1956-tól a „belső reakció” osztályba integráltak. 1956 kapcsán újra elővették a „csendőr kártyát”. Ekkor a pártállam terrrorszervezetei két irányban kutakodtak. Egyrészt a háború előtt a kommunista mozgalommal foglalkozó csendőrök, másrészt pedig a délvidéki eseményekkel kapcsolatba hozható csendőrök ellen folytattak vizsgálatokat. Ennek során 495 személyt gyanúsítottak meg, közülük 129 személyt vettek őrizetbe. Az őrizetbe vettek közül 21 fő volt csendőr. Végül pedig 22 csendőrt végeztek ki.

A szerző az események számba vétele kapcsán foglalkozott művében a témát politikai prekonceptió által terhelt módon művelő kutatók alkotásaival, a bizonyítás hiányával küzdő kinyilatkoztatásokkal is. Az alkotó figyelme arra is kiterjedt, hogy a csendőr üldözések kulcsfiguráinak a személyiségét is érzékeltesse néhány szóval.

A kötet készítője köszönetet mondott mindenkinek, aki elősegítette a kutatómunkáját, illetve könyve publikálását.

Nem várható el, hogy az ilyen tömeges és huzamos ideig tartó megtorlás esetén, mint amit a magyar pártállam a csendőrséggel szemben fogantatott, egyetlen kutató egyetlen kötetben bemutasson. Az alkotó feltáró munkáját elsősorban a Dél-Alföld-i térségre koncentrált, könyvében pedig csupán a típus esetek bemutatására törekedett.

Megviselt idegrendszerű, igazságszerető emberek számára nem ajánlom a mű olvasását, mivel felháborító és abszurd az a sunyi és gonosz szellemiség, amely a csendőrök elleni eljárások zömét átította.

A kötet jegyzetapparátusa 1117 hivatkozást tartalmaz, amelyet lábjegyzet formájában helyezett el a szerző. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Csongrád Megyei Levéltár vonatkozó iratait, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának az érintett anyagait, továbbá a népbírósi aktákat dolgozott fel a szerző. A könyv megírásához konkrétan mintegy 60 aktacsomagot használt fel. Emellett az alkotó tucatnyi forrásgyűjtemény és szabályzat, zsebkönyv stb. tartalmát is hasznosította művében. Feldolgozott továbbá a műve témaköréhez kapcsolódó 32 könyvet, 22 tanulmányt és két doktori disszertációt. Tudományos társaságunk négy tagjának a szerzőségével készül kilenc könyvre is hivatkozott az alkotó.

VINCZE Gábor eddig feldolgozatlan témakör feltárásába kezdett. A csendőrség témáját ugyan már többen és többféleképpen igyekeztek bemutatni, ezen művek többsége azonban sajnos valamilyen politikai prekonceptió igényeinek kívánt eleget tenni. Objektív történelemszemléleten alapuló művek is születtek a témakörben, bár csupán csekély számban. A szerző alkotása ezen művek közé sorolható. Az 1945 utáni csendőr sorsok tudományos feltárása és értékelése azonban még nem valósult meg. A szerző műve az első jól sikerült kezdet. Csak bizakodni lehet abban, hogy a kutató munkáját folytatni fogja, illetve mások is rálépnek arra az ösvényre, amelyen az első lépéseket VINCZE Gábor tette meg.

A magyar rendvédelem-történet művelése érdekében kifejtett tevékenységhez mindannyiótoknak további eredményeket kívánok!

Budapest, 2019. XI. 11.

Tagtársi üdvözléssel:

Dr. PARÁDI József
a társaság elnöke